

ROZLETY

Literárne ROZLETY

Základná škola A. Sládkoviča Sliac
Školský rok 2018/2019

Úvod

Školský rok 2018/2019 bol v oblasti tvorivého písania pre našu školu znovu veľmi úspešný. Zapojili sme sa do mnohých literárnych súťaží. Práce boli ocenené v celoslovenských súťažiach Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko, Galéria talentov, v regionálnej súťaži Literárny Zvolen a v súťaži Úcta k starším, ktorú organizovalo mesto Sliac.

Časopis **Literárne rozlety** obsahuje najúspešnejšie ocenené umelecké práce šikovných žiakov našej školy.

Okrem toho, že žiacke práce sú zasielané na mnohé súťaže, pravidelne sú počas roka uverejňované na nástenných časopisoch **Rozlety** a **Tvorožník** vo vestibuloch školy.

Podchytením v tejto oblasti sa v žiakoch rozvíja ich talent aj čitateľská gramotnosť, lebo ak človek sám umelecky tvorí, lepšie chápe zmysel a poslanie literárnych diel.

Titulnú stranu časopisu pred viacerými rokmi vytvorila naša šikovná bývalá žiačka Dominika Michaláková, ktorej počítačové práce boli v školskom roku 2012/2013 ocenené na medzinárodnej súťaži Pod modrou oblohou.

Ponúkame Vám kúsok umeleckého slova a zaujímavé príbehy očami našich mladých umelcov.

Mgr. Katarína Krutá

Autorka titulnej strany:

Dominika Michaláková, bývalá žiačka našej školy

Anjelik Spáč

Skáče po vankúšoch jedna radosť
Taký malý anjelik v oblakoch
Celý biely sťa keby umieral
Od prírody taký stále sa uškriňa
Ja som celý zlatý
Nepýšim sa tým čo nie je treba
Pýšim sa celým sebou veď som nádhera
A keď vyjde mesiačik ja si pospím až do obeda
Veď je času dosť kým sa na mňa nikto nepozerá
A pod očami mi skáču barany
Vadí mi to keď chcem rýchlo zaspáť lebo som nahnevaný
Inak musím tak už žiť veď som Spáč
Malý anjelik radosti čo zjedol na spánok koláč
Nikto sa na mňa nehnevá akoby sa mohol
Veď ja len v láske so cťou idem a ináč zbohom
Milujem všetko čo je mäkké a dá sa to v najhoršom prípade zjesť
Dobre mi je veru v poli margarétok alebo na balkónoch z vankúšov
V láske k vám vykračujem s láskou k spánku a s malinou
Anjelik však nevie aký je naozajstný svet
Veď ešte bude plakať za vankúšmi a hordami jedla
Stačí že pocíti bolesť jeho pýcha a ...
padne stena z lega

Tomáš Janešík

Králi stromy

Každý strom je kráľom
pre lesnú faunu darom
Tak napríklad taký buk
je kráľom všetkých ľavých rúk
A ten braček dub
je kráľom všetkých pravých rúk
A borovica je kráľovnou výšky
Zhora pozerá na tri malé myšky
Divá jabloň je kráľovnou krásy
Ved' ona má ružové kvety a jemné vlasy
A ten vietor prečeše ju mrázikom
Len asi ten krík je kráľom trávnik
A prečo sú stromy kráľmi?
Lebo majú tie ich hlavy
korunu zlatú zlatistú
keď ich čistí barón mesiac v noci
Ale príde zima –
a kráľovská kariéra končí...

Tomáš Janešík

Morská atmosféra

Dymí sa ako z komína z modrobielej fajky
Nad útesmi poletujú čajky
Mihotanie krídiel spolu s plachtením vytvára let tropických vtákov
poletujúcich nad čeriacou sa mlákou

Tá mláka je mimochodom more
Vzápätí sa pozrite hore
Uvidíte hviezdy visiace na jemnej slučke
Sú tiché ako jeden prst na kľučke

Točí sa tá kľučka - skrúca sa ako had
V poháriku sa namáča ľad
Namáča sa tým jedným prstom v grepovej šťave
Horkastá chuť sa už zakráda po kútikoch v hlave

Do hlavy je vidno najdivnejším kaleidoskopom
V ňom sa skláňa slnko pod obzorom
A ja sa pozerám a čuším ale viete kde?
Na tých útesoch kde čajky lietali ale teraz tam len moja myseľ vanie

Tomáš Janešík

Múdry kráľ

Na upätí kopca stojí hrad,
na ktorý poriadne vojsko treba mať.
Obránilo sa Tatárom, zbojníkom a všelijakej pliaže.
Za všetko toto môže kráľ na tom hrade.
Kráľ starý na tú dobu, ale na našu bystrý junák,
No po okolí je však najväčší hlupák.
Jedného sviatka mladých chlapcov mal dať zabiť za zradu.
Chudák - takú vec si zobraj do hrobu.
Sedí, sedí ticho hladí.
Vedľa neho jeho radca vraví
„Kedy, kedy pane môj?“
Kráľ sa poškrabe a zakričí
„Keď oni uznajú svoj pokoj!“
Prvý chlapec, mladý Jano
povie, že ide on, chúďa mladô.
Druhý Peter, krik na pána
„Nech v pekle zhniješ, ty čvarga chabá.“
Tretí Adam, slepý chlapec,
Človek ako človek a tak s ním tiež preč.
Už sa chlapci škvaria vo vriacom oleji.
Život bol opäť skolený.
Smrad mäsa privial k plačúcim rodinám,
Aj k radcovi: „Dačo poviem vám.“
Kráľ sa natiahol a radca sa pýta:
„Tvár máte rovnakú, tak sa vás opýtam.
Akože to, pane môj,
že hladíte temnou tmou.“
A kráľ nato: „Vieš to je moja práca,
Drahý môj priateľ radca.
Nelutujem to vôbec,
Čakám len na svoj koniec.
A keď do hrobu vezmem túto hrôzu,
na mňa spravia rodiny chlapcov akúsi pózu.
Z výšky mi na hrob budú pluť!
A že som ich pred zbojníkmi Tatármi zachránil,
nebudú mať problém zabudnúť.
To je moje remeslo, drahý môj radca.
Raz som hore a raz hlavu strácam.
To, že si tých chlapcov proti mne poslal ty, to dobre viem,
tvoju špinu si ja teraz do zeme beriem..“

Bezhlavo

Strácaš hlavu...

zároveň

strácaš telo

a pritom

sám seba.

Kde si?

V tele či v hlave?

Netušíš.

Odlietaš do stratosféry,

čakáš kým ťa tkanivo pretkané čušaním

nespojí.

Rozhodnutie malo dopad na linajky v prváckom zošite,

ktoré sa rozplynuli ako škvrny na hovädzom chrbte.

Po mnohých rozhodnutiach zistíš...

...že aj homo sapiens je z plastelíny...

Spojíš sa!

Tomáš Janešík

Intergalaktický cestovateľ

Putoval po chodníkoch
na abnormálne dlhých nohách.
Húpал deformovanými rukami
sem
a
tam.
Na tele mával
nastoknutý
skafander.
Občas sa napil mesačnej vody z ploskačky,
inokedy si ľahol na planétu
a tam dlho obzeral galaxie.
Keď mu bolo dlho sústredil sa na orloj
v kapsi.
Pohol sa ďalej ako vagón.
Ako vagón sa uchýli na stanici
a tam sa toho tvora všetci báli
dovtedy
kým ako vagón neškrípал po koľajniciach.

Tomáš Janešík

Stiahnuté cievy

Cievam sa počas pubertálneho obdobia
mení estetické cítenie.

Spôsobujú to hormóny.

Začnú si obliekať obťahnuté tričká
aby sa vynímali obrisy na seróze.

Nepohrdnú Slim džínsami,

aby bolo vidno každý detail

na vnútornej endotelovej výstelke.

Neuvedomujú si, že pod vysokým tlakom

a stresovým napätím

to psychicky nevydržia.

Cievy sa sťahujú

Celé tenké na seba navlieknu jeany-

logicky slimky.

Pozapínajú gombíky na košeli.

Zájdu do realitnej kancelárie

a vyberajú si nový

organizmus.

Tomáš Janešík

Moje Slovensko

Zem mojich predkov,
kde korene mám,
všetky jej krásy
v srdci nosievam.

Čarovnou prírodou sa túlam,
rodná moja zem,
Slovensko lúbezné,
spoznávať ňu chcem.

A Slováci ?
Ľudia pevní ako skala
s charakterom ako nik,
takí boli Štúrovci
Masaryk a Štefánik.

Bojovali za náš národ
a reč materinskú.
Všetkým patrí veľká vďaka
za ich cestu trnistú.

Matúš Fajčík

Moji starí rodičia

Babka s dedkom, to je spojka,
štebotaví ako sojka.
Lásku v očiach nosia,
objatie si prosia.

Moji starkí šikovní sú,
veľa vecí vedia,
Ale keď som nezbedný,
naším nepovedia.

Keď k nim prídem na návštevu,
celý čas sa smejú,
keď príde čas lúčenia,
pery sa mi chvejú.

Jednu vec ja ale viem,
svojich starkých milujem.
Majú pre mňa toľko času,
koľko práve chcem.

Patrí im aj moja vďaka,
zakričať to smiem,
každú chvíľku za ich lásku
veľmi ďakujem.

Rodina

Môj dedo je humorista,
vtipmi sa to nad ním blýska.

Keď rozdáva príbehy,
sú to dlhé besedy.

Babina, to je kapitola,
dedov humor ľahko zdolá.

Keď pripraví lasane,
dedo bez slov zastane.

Vždy keď vchádzam do dverí,
bývam vôňou omámený.

Cestujeme kade-tade,
veselo je s nimi všade.

Starká, to je tretia mama,
dávno zostala už sama.

Nie je žiadna babička,
mysľou ako mladíčka.

Títo traja na nete
milujú sociálne siete.

Facebook a aj Instagram
je ich denný rituál.

Sme my taká rodina,
Ktorá srandu pomíňa.

Vravia mi len: Staroba -
Veď to nie je choroba!

A tak som ich kamarát,
Len im poviem: **Mám vás rád.**

Čas so starými rodičmi

Starkovci sú rodičia mojej mamy,
kým ich máme, nie sme sami.
Pod jednou strechou s nimi bývam
a je super, že sa s nimi často vídam.

Každý deň sa o mňa starajú,
Keď je treba, do školy ma zavezú.
Mamine nesmierne pomáhajú,
Vždy nám pomocnú ruku podajú.

Starký stále niečo majstruje a stavia,
som rada, že aj stavbu mojej trampolíny si dal do diára.
Rád sa stará o vtáčikov v zime,
v lete si zas užíva ich štebotanie.

Starká zase do aquaparkov ma berie,
keď treba, aj na tobogane ma zvezie.
Vždy pre mňa niečo dobré nachystá,
jej kuchyňa je explózia chutí dozaista.

Do folklórneho súboru spolu chodíme,
badínske ľudovky si spolu nôtime.
Aj do telocvične na aerobic ma vezme,
v lete sa so mnou na bicykli prevezie.

Na chalupu v Borovom sa vždy s nimi teším,
lebo krásna príroda, pokoj, žiadny signál, to je super režim.
Po vodu len do studne chodíme,
v lavóroch sa kúpeme a na slnku slníme.

Chodíme tam veľa po dolinách, kopcoch,
čučoriedky a hrbiky zbierame v okolitých lesoch.
Kosiť, hrabať trávu a chystať drevo,
aby nám na chalupe v zime bolo teplo.

Aj keď s druhou starkou, starkým často nebývam,
viem, že na mňa myslia a s láskou na nich myslievam.
Starkovci moji milí, som rada, že vás mám,
čas strávený s vami je darom, ktorý si navždy v srdci uchovám.

Slovenské ročné obdobia

Príroda ku mne prehovorila. Prehovorila šumením lístia znejúceho ako rozbubnované perkusie. No niečo ma vyrušilo. Bol to synchronizovaný prelet operencov. Sychravý vietor sa dostal do môjho zorného poľa. Spolu z ľahkými kvapôčkami vody vykonávali rôzne tanečné kreácie. Niektoré ovečky na nebi sčerneli. Naplnili sa dažďom a občasne ich veterný valach jemnučko dojí. Pred zimou stromy obnaží mráz. Celé zahanbené začnú slziť živicové slzy. Jeseň sa dala do pohybu, zostrojila naturálnu mašinku s nádychom chladu a mrazu.

V zime zhora padajú husie pierka. Ako deti sme ich chytali na jazyk. Dnes to robíme sotvakedy. Rozjímame a spomíname na to dieťa, ktorým sme boli. Znovu sa ním stávame. Dostávame darčeky a oslavujeme každý deň chvíle nevinnosti. Sánkujeme "rýchlo a zbesilo" ako dieťa. Miestami ulietame spomienkami do zlatistého leta. Dali by sme zaň všetko.

Vzápätí dvere vyrazí nekontrolovaná jednotka J.A.R. Zlikviduje všetku tu snežnú inváziu snehuliakov a ľadových iglu svojimi hrejivými rukami. Tie do nás poriadne sem-tam kopnú aj v podobe chladných rúk a rýchlo nás spamätajú. Uctíme si smrť mesiáša a páni si zarobia poriadne peniaze. Postavia sa máje na znak lásky a jedným otočením zošúverenej knihy rokopisca nás napadnú horúčavy plné slnka, bazénov, plaviek, nanukov a spomienok na zimu.

Jednoducho, leto je leto. Slnko neskoro zaspáva a v rádiách znejú momentálne slnkom prehriate hity. Všetci sú veselí, bezstarostní a deti dávno zabudli na školu. Cez prázdniny im povinnosti zaspali ako Šípková Ruženka a odlietajúce prvé lastovičky ich svojim bozkom znovu zobúdzajú.

Aj napriek kombinácie zlého či dobrého v našom kraji je príroda tá najkrajšia tu na Slovensku. Milujem to zvučanie lesných víl v mojich ušiach a ich láskavé volanie. Som hrdý, že som Slovák.

Tomáš Janešík

SK

Lúče
sfahujú prsty
až vidím strom
Rozvetvený,
zelenší než jaspis.
Vyrývam doň
iniciály SK!
Pre všetku moju krv
čo sa vylieva zo stromu,
prirástol som k Slovensku...

Tomáš Janešík

Starý otec

Starý otec
nikdy nefajčil
Je radosť počuť jeho himalájsky kašeľ
Len tak s ním sedieť
krájať ticho
dýchať
Vyťažiť ropný základ
z každej minúty
Starý otec tu nebude navždy
Nebude mať na kostiach letokruhy budhistických mníchov
Len nech sedí
dýcha... usmieva sa... starne...
Nech sem-tam zakašle
aj zašomre
Ja zachytím všetko
Budem radar
Pozorne budem vnímať
všetky skvosty a poklady
starého oceánu...

Tomáš Janešík

Záhrada plná lásky

Záhrada plná lásky
Tá mojich starkých je
Tie ich jemné vrásky
Na ich úsmeve

Starká ako hodváb
Jemná na duši
Ako jemné kvety
Vonia v ovzduší
Aj jej jemné dlane
Čo ma oblapia
Hneď mi smutné myšlienky
Do hrste lapia

A môj starký
Ten je ako z rozprávky
Ako jasný mesiac
Vždy dal mi rady
Ako veľký rytier
Strážil jeho hrad
Tak on stráži náš dom
Pred všetkým zlým spádom

Moja starká starký
Sú v tej záhrade
Záhrade plnej lásky
Vždy v dobrej nálade
Záhrade čo celý svet objíma
Záhrade večnej lásky
Čo nezhasína...

Rebeca Valverde Katrenčíková

Marienka

Naša babka, to je skrátka hlava rodiny,
presedeli by sme u nej celé hodiny.
Vždy, keď ku nej prídeme, privíta nás s úsmevom,
buchty už má napečené, najradšej mám s tvarohom.

„Ahoj, moja, kde si bola? Ako si sa mala?
Čo ste nové robili a čo si porábala?
Nie si hladná ani smädná? Vonku bola zima.
Teplo si sa obliekla?“ otázkami zasype ma.

Celý život starostlivá, láskavá a dobrá.
Všetky prastarké sú fajn, no tej mojej sa nik nevyrovná.
Prestala už počítat vnukov, vnučky, pravnučky.
Ľúbi všetkých rovnako, všetci sú jej milučkí.

Nie každý má také šťastie mať tak skvelú kamošku,
čo má vždy vo všetkom pravdu a býva hneď na rožku.
Dáva toľko veľa lásky,
aj keď má na čele vrásky.

Už viem, čo to znamená srdce veľké ako zvon,
moja babka ho má také...
také veľké ako dom!

Vanda Výbošteková

Čo som sa naučila od starých rodičov

Na jar, keď sa mrazy minú,
s babkou sadím zeleninu.
S dedkom hriadky polievam
a rada to robievam.
Do záhradky s nimi chodím
a teším sa na tie plody.
Od nich som sa naučila,
že v zemi je veľká sila.
A keď budem usilovná,
príroda mi dary dodá.
Dedko ten je výmyselník,
má strach pred ním každý červík.
Vždy, keď dobrý záber dáme,
rybky spolu opekáme.
S babkou suším bylinky,
čo zaženú každý kašík malinký.
Oboch volám na kopec,
nech má šarkan dobrý vzlet.
Je tu zima a my všetci spolu
sadáme si k vianočnému stolu.
Úctu k starším v sebe nosím,
mojich dedkov a babku si nadovšetko ctím.

Daniela Bajčiová

Prvý dojem

Bolo asi pol šiestej ,keď sa vonku začalo stmievať. Sedeli sme v jedálni pri stole a sedeli sme tam snád' celú večnosť.

Mama vyzerala nepozorne. Hľadela za otca, ktorý sedel oproti nej a ani brvou nemihla. Bol to taký jej trik. Tvári sa , že nič, ale vníma každú vetu, slovo či zvuk, čo odznie v miestnosti. S prižmúrenými očami a zvrášteným obočím mama vyzerala takmer hrozivo. Otec nevedomky zvieral stopku vínového pohára položeného na stole vedľa taniera a tváril sa , že počúva hovoriaceho. Môj mladší brat Filip sa potajomky hral pod stolom s autíčkami, ktoré dostal minulé Vianoce. Znudene som zdvihla zrak k návšteve. Pán Šimončík, náš nový sused, sedel vzpriamene. Bol to starší pán, ktorý dokázal ľudí mimoriadne vytočiť tým, že všetkým mával rukami pred tvármi ako na kúzelníckej šou. Práve hovoril čosi môjmu otcovi a tváril sa prítom veľmi vážne. Jeho manželka, pani Šimončíková, by mohla byť veľmi charizmatickou dámou, keby sa na mňa neustále prihlúplo neusmievala. Radšej som odvrátila zrak.

Moju pozornosť totiž upútal ešte jeden člen rodiny Šimončíkovcov.. Vlastne som si ho nestihla poriadne obzrieť, lebo na mňa neustále civel. Odvrátil zrak , až keď ho jeho otec oslovil menom. Tak som zistila, že sa volá Matej . Vycítila som príležitosť a chopila som sa jej. Stačil mi len letmý pohľad. Pekná tvár, širšie plecia, výraznejšie líčne kosti, tmavé vlasy po otcovi a modré oči po mame. Mal na sebe tmavomodrú košeľu s dlhým rukávom a náplasť na pravom ukazováku. Chlapec sa spôsobmi veľmi podobal manželom Šimončíkovcom. Pri stole sedel rovno, hlava zdvihnutá, brada provokatívne vystrčenú dopredu. A žiadny pohyb, čo urobil, nebol náhodný. Presne ako jeho rodičia. Namyslený a povýšenecký – to bol môj prvý dojem. Zrak som znovu sklopila. Potichu som sa postavila zo stoličky a vlasy mi spadli do tváre. Trochu som si odkašľala.

„Prepáčte , ospravedlníte ma? Musím ísť na vzduch...“ povedala som ospravedlňujúco. Všetky oči v miestnosti sa upreli ma mňa a dokonca aj pán Šimončík stíchol.

Mama slabo prikývla a mne to stačilo na to, aby som odtiaľ konečne vypadla. Prešla som cez kuchyňu na chodbu s vzala som si svoj hnedý jesenný kabát. Potom som vyšla von. Ovíal ma ostrý vietor. Napriek chladu som si sadla na schody pred domom a zhlboka som sa nadýchla. Sedela som tam hodnú chvíľu a bola mi aj trochu zima, no ignorovala som to. Takmer som si nevšimla, že začalo snežiť. Zvlášťne bolo, že svetlá na ulici ešte nesvietili, hoci už bola skoro tma. Len tak som tam sedela a potichu som si hmkala moju obľúbenú pieseň.

„ Tú poznám!“ ozval sa odrazu hlas vedľa mňa. Matej. Ten namyslený krásavec.

Tak som sa zľakla, že som skoro dostala infarkt. Vôbec som netušila, ako sa sem dostal tak potichu. Okrem toho som veľmi nemala náladu na rozhovor a dvojnásobne som nemala náladu na rozhovor s takým nafúkancom, ako je on. Pozrela som naňho znuđeným

pohľadom, takým, ktorý používam len prípadoch, keď sa chcem niekoho zbaviť, no zostala som ticho. Mateja to očividne z miery nevyviedlo.

„ Volá sa Láska môjho života, však?“ ozval sa .

To ma prekvapilo a zároveň potlačilo nutkanie niečo mu škaredo odvrknúť. Myslela som si , že tú pieseň nik z mojej generácie nepozná.

„ Mimochodom, som Matej,“ podával mi ruku a uprene mi hľadel do očí.

„ Nie je ti zima?“ vypadlo zo mňa namiesto odpovede, keď som si všimla, že na rozdiel odo mňa vyšiel von len v košeli.

Na chvíľu zmeravel, akoby nepochopil otázku, no vzápätí sa rozosmial. Vôbec som nechápala, čo mu je také smiešne.

„ Nie, nie je mi zima, ale vďaka, že sa staráš,“ povedal, keď sa dosmial.

„ Nestarám sa,“ povedala som trochu ofučane, „len nechcem, aby si prechladol.“

Znovu sa rozosmial a ja som sa proti môjej vôli tiež usmiala.

„Som Simona,“ rozhodla som sa vziať ho na milosť.

Bolo to zvláštne zoznámenie. Sedeli sme pred naším domom, rozprávali sme sa a on ma takmer pri každej vete rozosmial.

„Matej, kde si, ideme domov!“ – prerušil našu debatu hlas Matejovho otca.

Bolo asi jedenásť hodín a ja som v tme ležala na posteli v mojej izbe. V hlave mi vírili myšlienky a nedali mi spať. Matej – namyslený nafúkanec – môj prvý dojem dostal po stretnutí s ním poriadnu facku. Ten Matej, s ktorým som vonku strávila príjemnú polhodinku, bol úplne iný, ako som si myslela. Má rád filmy a knihy, takže sme sa dnes mali o čom rozprávať a počúvať, rovnako ako ja, hudbu , ktorá je na tomto svete už pár desaťročí. Keď som si porovnala skutočného Mateja s mojou prvou mienkou o ňom, ktorú som si vytvorila pri večeri, výsledok bol šokujúci. Uvedomila som si, že som opäť spravila tú istú chybu, ktorú pri stretnutí s novými ľuďmi robím vždy – dala som na prvý dojem. Myslela som si, že som najmúdrejšia na svete a viem odhadnúť človeka hneď, presne tak, ako to robia tí hrdinovia vo filmoch. Nazývala som ho vo svojich myšlienkach namysleným krásavcom, no v skutočnosti som bola namyslená ja.

Z premýšľania ma prebudil tlmený náraz. Na okne pristála snehová guľa. Jej zvyšky sa na skle pomaly topili a kĺzali sa dolu. Zoskočila som z postele a otvorila som okno. Matej! Škeril sa na mňa z okna oproti. Nezaváhala som ani sekundu. Vzala som si trochu snehu z parapety a ... Žiarivo biela guľa preletela nočnou tmou. Tresk rozbitého skla sa rozľahol prázdnu ulicou.

Črepiny vraj prinášajú šťastie. ..

P.S: Na Valentína som dostala krásnu valentínku. Moju prvú. Od Mateja. Fíha! Neverila som, že tá stará múdrosť starých mám ozaj platí.

Magdaléna Krnáčová

Oliver

Bolo práve poludnie. Deň ako každý iný. Slnko pieklo, tieňa nikde. Oliverovi to ale nevadilo. Kráčal dolu dedinou k studni po vodu. Oliver, pätnásťročný chalan, žil so svojou rodinou v malej dedine Tropios v Somálsku. Otec Khalid pracoval v ňďalekom meste a matka Esma sa starala o chudobnú domácnosť a mladšieho brata Hamida.

Oliver nabral vodu a pomaly si vykračoval naspäť. Už bol takmer doma, keď si všimol, že pri vchode do dediny stojí pár ozbrojených mužov. Mali na sebe nepriestrelné vesty, Na opasku mali upevnené zásobníky a cez plecia prevesené samopaly AK-47. Na hlave mali prilby a ochranné okuliare. Rozprávali sa s náčelníkom dediny. Nahnevaná náčelníkovra tvár a zamračené tváre ozbrojencov neveštli nič dobré. Oliver sa nepozorovane priblížil, chcel sa dozvedieť viac. „Ak nám ho nevydáte dobrovoľne, následky si poniesiete sami,“ začul útržok z rozhovoru. „Ešte sa uvidíme,“ ukončili ozbrojenci rozhovor a obrátili sa na odchod. Oliver rýchlo skočil za strom, aby ho nik nevidel. Bol vystrašený a zmätený. No doma sa tváril akoby nič.

Bol podvečer, páľavu vystriedal príjemný chládok a Oliver sedel nad dedinou na skale, z ktorej bol krásny výhľad na okolitú prírodu. Vždy sem rád chodil. Bolo to také jeho miesto, kde mohol vypnúť, prestať myslieť na starosti, oddýchnuť si a vychutnávať si úchvatný pohľad na krajinu pri západe slnka. Domov sa vždy vracal až potme a inak tomu nebolo ani dnes. Keď prišiel domov, rodina pri stole akurát dojedla večeru, otec si zapálil fajku a mama umývala riady. Oliver sa potichu najedol a pobral sa spať. Bol unavený, ale zaspáť nemohol. V hlave mu stále zneli slova ozbrojencov. Ráno sa zobudil celý dolámaný.

„Oliver, kde si, hybaj s nami“, začul volanie. Oliver sa prebral z pochmúrnych myšlienok a pobral sa s ostatnými chlapcami z dediny pásť dobytok. Bola to ich každodenná práca. Spetrovali si ju všelijakými hrami a zábavkami a Oliver takmer zabudol na svoje trápenie. Chlapci práve súťažili, kto najďalej dohodí oštepom, keď v diaľke začuli čudný hukot. Zahľadeli sa tým smerom a cez zvírený piesok zbadali, že sa k ich dedine blížia vojenské autá. Kým sa stihli spamätať, videli, ako do dediny vtrhli štyri ozbrojené transportéry plné vojakov. Dedinčania vyplašene vybehli zo svojich chatrčí a nechápavo hľadeli na ozbrojencov. Tí zrazu vytiahli samopaly a treskli prvé výstrely. Nastal neopísateľný chaos. Ženy a deti kričali, utekali, pokúšali sa ukryť v chatrčiach. Chlapi sa aj pokúsili postaviť na odpor, ale so svojimi primitívnymi zbraňami nemali šancu. Oliver s ostatnými chlapcami z diaľky sledovali tú hrôzu. Potom sa rozprchli ako krdeľ vyplašených vrabcov.

Oliver nevedel, čo má robiť. Mal len 15 rokov a nikdy predtým nič podobné nezažil. V tej chvíli nemyslel na nič iné, len na to, ako si zachrániť život. Plazil sa popri skalách, ukrýval sa za stromy, aby ho nezbadali. Bežal a bežal, hore, na kopec, na svoju skalú. Až keď už bol dostatočne vysoko, zastavil sa a začal lapať po dychu. Potom sa odvážil pozrieť na dedinu v údolí. Ale dediny už nebolo. Plamene požierali posledné zvyšky chatrčí a i z tej diaľky bolo

počuť krik a nárek umierajúcich. Vtedy pomyslel na svoju rodinu. Z celého srdca sa modlil, aby boli nažive. Čakal až do zotmenia, aby sa mohol vrátiť, ale vojaci tam stále boli. Napokon si vyčerpaný a nešťastný ľahol len tak pod strom a zaspal. Ráno sa vybral na cestu. Ale keď prišiel na miesto, kde bola kedysi jeho dedina, zistil, že už nemá domov ani rodinu. Ostal celkom sám.

Tak sa Oliver dal na cestu. Stratený, opustený putoval nehostinnou prírodou Afriky. Bol smädný a hladný. Nemal so sebou nič okrem chabého ošatenia, nožika a oštepú. Ak natrafil na studňu, napil sa, ak sa mu podarilo uloviť drobné zviera či vtáka, najedol sa. Takto putoval niekoľko týždňov. Práve oddychoval v tieni baobabu a rozmýšľal, čo bude dnes jesť, keď začul blížiacu sa auto. Skočil za strom a od strachu ani nedýchal. Ešte nezabudol na prežité hrôzy. Terénny džíp zabrzdil pri jeho strome a on si všimol nápis na kapote: „Lekári bez hraníc“. Bieli muži vyskočili z auta, vybrali kempingový stolík a stoličky a chystali sa jesť. Oliver opatrne vykukol. „Hej, ty tam, ukáž sa!“ zakričal zrazu jeden z nich a pohol sa k Oliverovi. Oliver pomaly a naľakane vystúpil spoza stromu. Chlapi ho usadili k stolu a kým sa Oliver napchával pečeným mäsom a chlebom, oni prekvapene a s hrôzou počúvali jeho príbeh...

Dnes je Oliver jedným z nich – lekárom bez hraníc. Pomáha zachraňovať životy Afričanom – obetiam teroristov, takých, ktorí vyplienili a znivočili i jeho domov. A vždy, keď čistí a obväzuje rany, podáva lieky či infúziu, robí to s takou láskou a pozornosťou, akoby ošetroval svoju mamu, otca či brata.

Teraz sa možno pýtate, ako som sa ja, obyčajný slovenský chalan dozvedel o Oliverovi zo Somálska. Je to celkom jednoduché. Jeden z tých lekárov, ktorí tam pod baobabom ponúkli Olivera jedlom, bol môj otec – lekár bez hraníc.

Je mi 15, ako vtedy Oliverovi, a nedokážem pochopiť, ako je možné, že ešte v 21. storočí musia takí istí chalani ako ja prežívať to, čo Oliver.

Boris Bahýľ

SLOVENČINA

Slovenčina - reč je sladká,
naučila ma ju matka.

Keď hojdala ma- spievala,
rozprávky krásne porozprávala.

Jej reč znela mäkko, milo,
tak hovoriť sa mi zaľúbilo.

Slovenčina ľubozvučná,
reč je mäkká, ale zvučná.

Od Dunaja až po Tatry

Slovák vraví jak sa patrí:

Po slovensky piesne spieva,

Radosť v srdci rozoznieva.

Pre mňa je tá reč vždy milá,

Mama ma ju naučila.

Alexandra Georgievová

Čo ma naučila moja stará mama

Pieseň je báseň určená na spievanie. Piesne vznikali od dávnych čias a šírili sa ústnym podaním z generácie na generáciu. Ľudové piesne sú významným prejavom duchovného života každého národa. Takto nejako je to v učebnici literárnej výchovy. No - aby som bola úprimná - v našej rodine to bolo trochu inak. Keď som bola malá, žila som v Bratislave a o ľudovej piesni a folklóre som ani netušila.

Jediná osoba, ktorá v mojej rodine mala vzťah k folklóru bola babka a tá bývala 200 km od nás. Často mi vraj pri uspávaní spievala uspávančky, ale vtedy mi to bolo jedno a veľmi som sa na to nepamätala. Situácia v rodine sa však zmenila a my sme sa presťahovali z veľkomesta k starým rodičom na Sliač. Všetko bolo úplné iné - síce Sliač je kúpeľne mesto - no je ako veľká dedina a poviem vám, bola to veľká zmena. No ja som to tak nebrala, bola som rada, pretože som tu našla pokoj, mala záhradu a v nej psa Ťapiho. Bola som rada, že sme tu, pretože som mala rada svojich starých rodičov, no chýbali mi moje kamarátky a šantenie s nimi. Moja babka si stále pospevovala nejaké pesničky. Vždy som si zapchávala uši – neboli to piesne, čo by ma zaujali, zdali sa mi čudné a nmoderné, ťahavé aj krikľavé. V škole ma spočiatku hudobná výchova veľmi nebavila, snívala som, že budem hrať na klavíri. No mama ma prihlásila na flautu! Vraj to pomôže mojim dýchacím cestám, pretože som často mala zdravotné problémy. Veľmi som jej to zazlievala, no babka ma upokojovala: „Čo nie je, ešte môže byť“. Mala pravdu, sen sa mi splnil a mama mi kúpila klavír, len čo pani riaditeľka v ZUŠke zistila, že na to mám. Raz mi na hodine povedala, aby som niečo zaspievala. Nespievala som bohvie ako rada, a bola som udivená, že jej sa môj spev páčil. Odvtedy naše hodiny prebiehali tak, že pol hodiny som hrala na klavíri a druhú polovicu som spievala. Mama sa čudovala, že na to, že chodím na klavír, celkom slušne spievam. Moje prvé vystúpenie a moju prvú pesničku mám v hlave ešte doteraz. Triedna učiteľka v škole mi navrhla, že by som sa mohla zúčastniť školskej súťaže „Slávik Slovenska“. To však bolo potrebné naučiť sa spievať aspoň dve ľudové piesne! Tak som začala viac počúvať, čo to spieva tá moja babka a poprosila ju, aby ma nejakú naučila. Predstavte si, vyhrala som tretie miesto! Pre mňa to bolo

prekvapenie aj povzbudenie. A tak som začala okrem moderných pesničiek počúvať a spievať aj tie babkine „ľudovky“. V ďalšom ročníku som vyhrala školské kolo a postúpila ďalej. Ale to už bolo potrebné, aby som k tomu mala aj primerané oblečenie. A tu opäť pomohla babka. Kdesi pozháňala krásny očovský kroj. Keď som videla tie nádherné výšivky, rukávce a ostatné časti kroja, ktoré som ani nevedela pomenovať, hneď som sa do neho zamilovala. No nebolo to jednoduché poobliekať všetky tie nezvyčajné časti- oplecko, stanku, cudnicu, suknicu, lajblík, zásterku a pozaväzovať všetky stužky a pozapínať háčiky. Prvýkrát ma museli obliekať traja – ale keď som videla výsledok, bola som šťastná. Sama sebe som sa páčila. Obdivovala som nádherné vyšité kvety, čo hýrili farbami, výrezovú výšivku na oplecku – v zrkadle na mňa pozerala celkom iná dievčina. Tak sa mi s pesničkami mojej babky podarilo prespievať do krajského kola a dostať cenu poroty .Nečakala som to, pretože som vedela, že mnohé dievčatá v súťaži spievajú vo folklórnych súboroch „Zornička“ a „Marína“ a ja som také skúsenosti nemala.

Bola som vďačná svojej babke a svojej pani učiteľke. Začala som si viac všímať, o čom sú ľudové piesne, aké sa spievajú u nás v Podpoľaní. Už sa mi nezdali ako na začiatku „kričavé“ a čudné, ako som to hovorila babke. A koľko tých piesní babka pozná! Poviem slovo a ona už spieva pieseň, čo sa k tomu hodí. Trávnice, uspávanky, veselé i žiaľne piesne. Spievam ich s klavírom, s harmonikou aj bez sprievodu. Rada ich spievam na vystúpeniach v škole, v meste, v dome seniorov, na uvítaní detí do života, pre malých aj veľkých. Spievam si od rána do večera a mám nejasný dojem , že si pospevujem aj keď spím.

Pieseň a spev sa stali mojou súčasťou. Už si nezapchávam uši, keď si babka nôti. Obyčajne sa pridám k nej a kuchyňou či záhradou znejú naše hlasy. Som jej veľmi vďačná, že ma priviedla k ľudovej piesni a k spevu vôbec. Ved' s piesňou je svet hneď krajší.

Alexandra Georgievová